

Farklı Ülke Deneyimleri Çerçevesinde Açık Verinin Yönetişim Kavramı Açısından Değerlendirilmesi

Mustafa KOCAOĞLU
Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi
kocaoglumustafa@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-9341-6341

Makale Başvuru Tarihi : 23.07.2023
Makale Kabul Tarihi : 19.09.2023
Makale Yayın Tarihi : 10.10.2023
Makale Türü : Araştırma Makalesi
Doi: 10.5281/zenodo.10003927

Merve YILDIRIMOĞLU
Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
merveduvarci@yahoo.com.tr
https://orcid.org/0000-0002-5306-8610

Özet

Anahtar Kelimeler: *Çağımızda önlenemez bir ivmeyle yeni gelişmeler yaşanırken, söz konusu ilerlemeler tüm sektörleri ve onların parametrelerini etkilemektedir. Bu doğrultuda bireylerin kamu ve özel sektörden beklentileri de artmaktadır. Özellikle kamu yönetiminde veri temelli politika çerçevesinde verilerin kamuya açılması; katılımçılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik olgularıyla bütünleşik halde karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik seviyeleri, bir anlamda yönetim düzeyleri ile de ilişkilendirilmektedir. Bu çalışma kapsamında yönetimin unsurları ile açık veri ilişkisi kavramsal olarak açıklanarak devletler bazında incelenmiş, gelişmişlik seviyeleri ve yönetişimin ulusal/uluslararası bazda etkileşimi ortaya konmuştur.*

*Açık Veri,
Şeffaflık,
Yönetişim*

Evaluation of Open Data in Terms of Governance Concept in the Framework of Different Country Experiences

Abstract

Keywords: *While new developments are being experienced with an unstoppable momentum in our age, these developments affect all sectors and their parameters. In this direction, the expectations of individuals from the public and private sectors are also increasing. Making data public, especially within the framework of data-based policy in public administration; participation, transparency and accountability. The development levels of the countries are also associated with the level of governance in a sense. Within the scope of this study, the relationship between the elements of governance and open data has been explained conceptually and analyzed on the basis of states, and the interaction of development levels and governance on a national/international basis has been revealed.*

*Open Data,
Transparency,
Governance*

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkilerini yoğun biçimde hissettiğimiz bu günlerde, internetin evrimi başta olmak üzere yaşanan gelişmeler, bireylerin içerik üretme ve tüketme algısını ve etkileşim metodunu oldukça değiştirmiştir. Bu değişim kamu hizmetlerinin dönüşümüne de hız kazandırmış olup, vatandaşlara elektronik ortamda verilen hizmetlerin gün geçtikçe artmasıyla ülkedeki yönetim mekanizmasına da olumlu şekilde etki etmektedir.

Yaşanan gelişmeler bazı ülkelerde açık devlet verisine yönelik eylem planları, kamu verisinin açılması gibi girişimlerde de bir artış sağlamıştır. Birçok ülkede açık devlet girişimine yönelik eylem planı veya uygulama seviyesinde girişimler başlatıldığı görülmektedir. Kamu kurumları bünyelerinde sundukları hizmetlerin bir ürünü olarak büyük miktarlarda veri barındırmakta, fakat çoğunlukla sadece hassas içerikte olanlar değil, bu kapsamda olmayan verilere de erişim imkânı bulunmamakta, erişim imkânı olmayan veri setlerinden yararlanılamamaktadır (Topçu ve Işık, 2019).

Bilhassa son yıllarda veri temelli politikaların gündeme gelmesiyle şeffaflık ve verilerin açık hale getirilmesi arasındaki ilişki yoğunlaşarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu yönetiminde hesap verilebilirliğin karşılığı, verilerinin açık hale getirilmesi (açık veri) ve şeffaflık olarak görülmektedir. Yani kamuda açık veri elde etmenin esas amacının şeffaflık ve hesap verebilirlik unsurlarını sağlamak olduğu belirtilmektedir (Karaca ve Özsalmanlı, 2022).

Bu çalışmada; açık devlet verisi kavramı, veri ve açık veri unsurları bağlamında incelenmiş, yönetişimin temel kavramları olan katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ekseninde yönetişim açıklanmış, açık veri ve yönetişim ilişkisi incelenerek dünya devletlerinin ve Türkiye'nin yönetişim düzeyleri, ülkelerin açık veri politikaları ve endekslerden hareketle aktarılmaya çalışılmıştır.

AÇIK DEVLET VERİSİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Veri

Literatüre bakıldığında veri kavramı ile ilgili oldukça fazla tanımla karşılaşılmaktadır. Veri “*dijital olarak ifade edilebilen, transfer edilebilen ve işlenebilen bilgi*” şeklinde tanımlandığı gibi, “*bir fikir, bir olgu veya hesaplama temel oluşturmak için kullanılan istatistiksel veya hesaplama dayalı bilgi*” şeklinde tanımlamalar da mevcuttur (Talan ve Aktürk, 2021: 9).

Veri; yorum katılmamış, birbiri ile ilişkilendirilebilecek olan ancak işlenmemiş, tek başına anlam ifade etmeyen, içerikten yoksun olan, doğadan elde edilen ham haldeki enformasyon parçalarıdır. Veriler insan beyni dışından temin edilerek aktarılır ve kaydedilir. Veriler nicel ve nitel olarak aktarılabilir. Kim tarafından ortaya çıkarıldığı bilinmemekte olup veriler problemi tek başına çözme kabiliyetinden yoksundur (Kocaoğlu ve Usta, 2021: 120-122).

Veri, çeşitli incelemeler ve gözlemlerden, farklı dijital platformlardan ve ağlardan sağlanmış olan genel bir terimi ifade eder. Son zamanlarda çoğu cihaz veri üretebilir durumdadır. Özellikle kamunun ve özel sektörün gelecekleriyle ilgili bilinçli kararları almaları noktasında veriler oldukça fayda sağlamaktadır (Çelik, 2018). Veri kavramı, dijitalin iş hayatına ve özel yaşama hızlıca dâhil olmasının ardından basit verilerin toplanması ve günlük pratik amaçlara hizmet etmesiyle sıkça adından söz ettirmeye başlamıştır (Atan, 2016).

Avrupa Birliği'nin “*Açık Veri Stratejisi*” açılış konuşmasında Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Neelie Kroes; petrole yapılan siyah altın benzetmesi gibi, verinin de dijital çağda yeni bir değer kazanacağını ifade etmiş ve “*Veri altındır... Onu işlemeye başlayalım*” ifadelerini kullanmıştır (Akt. Gürdal, 2014).

2012 yılı Dünya Ekonomik Forumu'nda, para ve altın benzeri varlıkların dışında güncel bir ekonomik değer olarak "veri" kavramından bahsedilmiş, ancak verinin bireylere, kurum veya kuruluşlara sağladığı ekonomik katkıyı rakamsal olarak ifade edebilmenin güçlüğünden de söz edilmiştir (Doğan ve Arslantekin, 2016). Veri ham haliyle bir anlam ifade etmediğinden, ancak doğru analiz edilerek değerli ve uygulanabilir bilgiye dönüştürülmesiyle hem özel hem de kamu sektörü için önemli hale gelmektedir (Talan ve Aktürk, 2021).

2000'li yıllar ile teknolojik gelişmeler daha da büyük verilerin hızlı, kolay ve az maliyet ile elde edilmesine, depolanmasına, işlenmesine, analiz edilmesine ve ürün olarak kullanılmasına olanak sağlamıştır. Yerel ve bölgesel nitelikteki veriler ulusal ve hatta bazen küresel düzeyde birbirine entegre edilmiştir. Kullanılan teknolojiler yenilenerek daha hızlı, etkin, güvenli ve konforlu bilgi/hizmet akışı sağlanmıştır. İnsanlar arasındaki ilişki ve etkileşim ağına makineler, akıllı cihazlar, sistemler, ağlar, uygulamalar, eşyalar ve hatta nesnelere de dâhil edilmiştir (Yılmaz ve Mecek, 2021: 103-104).

Veri Bilimi

Son yıllarda dijitalde meydana gelen değişim ve dönüşümler sayesinde veri üretildiği anda kullanılmaya hazır hale gelmektedir. Bahsedilen dönüşüm, hızla akan veriye en hızlı tepkiyi vererek, veri henüz akış halindeyken ona müdahale etmeyi, onu işlemeyi ve çözümlenmeyi mümkün kılmaktadır (Doğan ve Arslantekin, 2016).

Veri bilimi, "matematik, istatistik, bilgisayar bilimleri" gibi alanlara dair metotlar kullanılarak, "yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış büyük verilerin analiz edildiği çok disiplinli bir alan" olarak karşımıza çıkmaktadır (Altun, Şahin ve Boztaş, 2017).

Yaşanan değişim ve dönüşüm bilim dünyasında da değişikliklere yol açmış; bilim çeşitlerine dördüncü paradigma olarak "veri bilimi" eklendiğinden bahsedilmiştir. Bu yeni modelin amacı, "tüm bilimsel literatür ile verilerin çevrimiçi hale geldiği ve bunların birlikte çalışılabilir olduğu bir bilimsel ortamın sağlanması" şeklinde betimlenmiştir (Gray, 2009).

Veri bilimi, bünyesinde bilgisayar, istatistik, matematik ve bilişim bilimleri ve buna benzer birçok bilim dalıyla iç içe olan, işletmede veya kurumda meydana gelen gerçek sorunları verilerle ilişkilendirerek bu sorunlara çözüm olabilecek veri uygulamaları geliştiren disiplinler arası bir çalışma alanıdır (Hamilton, 2015).

Açık Veri

Dijital teknolojinin kamu kurumlarında da kullanılma politikasının benimsenmesi ve bunun hükümet tarafından desteklenmesiyle kurumlar bünyelerinde elektronik ortamda hatırı sayılır derecede çok çeşitli veriyi barındırır hale gelmiştir. Vatandaşların, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün, bazı hassas konuları dikkate alarak (kişisel bilgilerin korunması, güvenlik, ticari sır vb.) idarenin gerçekleştirdiği faaliyetleri izleyebilmek, politika üretim süreçlerine katılabilmek ve bunun yanında katma değeri olan yeni ürün ve hizmet üretebilmek için devletin sahip olduğu verilere erişim isteği ve ısrarı artmıştır. Bu talepler sonucunda ortaya çıkan ve "veriye üçüncü taraflarca erişimin önündeki hukuki ve teknik engellerin kaldırılmasını" savunan açık veri yaklaşımı, bir anlamda devletleri veri paylaşımına dair politikalarını yeniden şekillendirmeye, stratejiler belirlemeye ve bu alanda kayda değer atılımlarda bulunmaya teşvik etmiştir (Çolak, 2017).

Farklı tanımları yapılmakta birlikte üzerinde henüz uzlaşmaya varılamayan açık veri kavramı; "telif hakları, patent veya diğer kontrol mekanizmalarının kısıtlamaları olmaksızın, belirli bir verinin, herkes tarafından istedikleri gibi kullanma ve yayımlayabilmeleri için ücretsiz ulaşılabilir olması" fikridir. Açık verinin sisteme katkısı; etkinliği artırarak inovasyonu sürdürülebilir kılması ve ekonomik kalkınmayı teşvik etmesidir (Gürdal, 2014).

Açık Bilgi Vakfı (Open Knowledge Foundation) ise açık veriyi (OKF, 2022):

- İnternet üzerinden indirilerek bulunabilen ve değiştirilebilir şekilde yayımlanabilen,
- Yeniden kullanıma ve yeniden paylaşılmaya izin veren şartlarla açılabilen,
- Herhangi bir ayırım olmadan kullanılabilen veri türü

şeklinde açıklamıştır. Açık Bilgi Vakfı'nın (Open Knowledge Foundation) kurucularından Rufus Pollock'a göre verinin şirketlere, bireylere ve kâr amacı gütmeyen sektörlerle faydalı hizmetler için açılması demokrasinin teşvik edilmesini, hükümetin katılımcılığının artırılmasını, şeffaflık ve hesap verilebilirliği sağlar (Gürdal, 2014).

Açık Devlet ve Açık Devlet Verisi Kavramları

Teknolojiden etkilenen ve dönüşen alanlardan olan günümüz modern kamu yönetimlerinde devlet verilerinin açılması ekonomik, sosyal ve politik açıdan önem arz etmektedir. Bu olgudan hareketle "Açık Devlet" kavramı çerçevesinde hayata geçirilen uygulamaların ana kaynağı olan açık devlet verileri mevcut düzende çoğu ülke tarafından yatırım gerçekleştirilen ve üzerinde durulan bir alan haline dönüşmüştür (Eroğlu, 2018).

Açık devlet kavramı, "açık devlet verilerinin açık formatta yayımlanması, bu verilerin herkes tarafından erişilebilmesi ve yeniden kullanımına yönelik stratejiler" şeklinde tanımlanır (Ayers, 2007). Kamu verilerine erişim ve verilerin açıklığı kavramlarının ilk olarak 17. ve 18. yüzyıllarda ortaya çıktığı düşünülmektedir.

"Açık Devlet" anlayışının internet kanalındaki ilk örneği "THOMAS" web sayfasında görülmektedir. 1995 yılında THOMAS, Amerikan Kongresi tarafından alınan kararların belgelerini, yöneticilerin bilgilerini ve yasal düzenlemeleri açık bir şekilde yayınlamıştır. Ardından 1998 yılında "OpenSecrets" projesi ortaya çıkmıştır. Projenin temel hedefi şeffaflığı ve açıklığı teşvik etmektir. Proje kapsamında, vatandaş bilgileri makineler tarafından okunabilecek şekilde yayımlanmıştır (Yu&Robinson, 2011: 191).

Açık devlet verisi; kamu kurumları tarafından kamu menfaati gözetilerek erişime açılan, herhangi bir engele takılmadan kullanımına ve dağıtımına izin verilen depolanmış haldeki kamu kurumları verilerini ifade etmektedir. Açık devlet verisinde; milli sırlar, gizli devlet verileri, ticari sırlar ve kişisel veriler kapsam dışındadır (Eroğlu, 2018).

Açık devlet uygulamalarında kamu kurumlarına yol göstermek amacıyla konuya yönelik çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarından "Public.Resource.Org" tarafından 2017 yılında Kaliforniya, Sebastapol'da düzenlenen "Açık Devlet Çalışma Grubu" (Open Government Working Group) toplantısında "8 Açık Devlet Verisi İlkesi" yayımlanmıştır. Yayınlanan bu ilkeler doğrultusunda devletlerin sanal ortamda nasıl veri paylaşacaklarına dair açıklamalar örneklerle betimlenerek, bu ilkeleri özümseyen devletlerde daha verimli, şeffaf ve katılımçı yönetimlere yer verilebileceği üzerinde durulmuştur (Tauberer, 2014; Open Government Data Principles, 2007; United Nations, 2014, s.14).

2009 yılında ABD'de Barack Obama'nın politika değişimleri ile açık devlet anlayışı yaygınlık kazanmaya başlamış; yine 2009'da yayımlanan "Açık Devlet Direktifi"nde "Açık Devlet" kavramı ilk defa tanımlanarak ilk açık devlet platformu olan "Data.gov" hizmete açılmıştır (Tauberer, 2014).

Yönetimde şeffaflık ve hesap verebilirliği artıran açık devlet verileri, bir taraftan da inovatif hizmetleri ve ekonomik büyümeyi de desteklemektedir (Ayers, 2007; "W3C Interest", 2009). Kamu verisinin genele açılması hesap verebilirliği artırarak yeni ve daha kaliteli hizmetlere imkân sağlayacak, operasyon maliyetini düşürecek, hem kamuda hem de özel sektörde açık inovasyonu teşvik edecektir (Topçu ve Işık, 2019). Bu anlamda açık veri, yönetişimin unsurları olan şeffaflık, katılımcılık, hesap verebilirlik olgularını hem desteklemekte hem de onlardan beslenmektedir.

Son yıllarda açık devlet ve açık devlet verisi kapsamında çoğu ülke hareket planları oluşturmuş ve uygulamaya başlamıştır. Türkiye’de ise açık devlet kavramı özelinde yapılan çalışmalara bakıldığında açık devlet verisi yasal alt yapısı olarak adlandırılabilir “Bilgi Edinme Kanunu” ve “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu” gibi düzenlemelerin oluşturulduğu, yayımlanan politika belgeleri, strateji metinleri, eylem planları ve raporlarında da devlet verilerinin paylaşımı hakkında bilgiler ve başlangıç seviyesinde bölümler olduğu görülmektedir (Eroğlu, 2018).

Açık devlete ilişkin literatürde var olan bir başka yaklaşım olan eski açık devlet-yeni açık devlet anlayışının karşılaştırılması (Gündoğan, 2022: 36) aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Boyut	Eski Açık Devlet	Yeni Açık Devlet
Politika Odağı	Bilgi Edinme Hakkı Politikası	Açık devlet ve açık veri girişimi
Bilgi ve Verinin Kaynağı	Geleneksel Ayrıştırılmış Bilgi	Dijitalleşmiş formatlara uygulanabilen, yeniden kullanılabilen bilgi
Vatandaşların Rolü	Bilgiyi kabullenen ve kullanan, bilgili vatandaş	Katılımcı, işbirlikçi, etkileşimde bulunan ve hesap verebilen merci
Öncelikli İdari İlkeler	Açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik	Ortak üreten, tasarlayan ağlara dayalı işbirlikçi yönetim

Tablo: Eski açık devlet-Yeni açık devlet karşılaştırılması

YÖNETİŞİM KAVRAMI VE BİLEŞENLERİ

Yönetişim

Yönetişim kelimesi, köken olarak antik Yunan’a kadar geriye gitmekte olup, kelimenin kökeni olarak bilinen Grekçe “*Kybernetes*” ifadesi “*dümençi*” anlamına gelmektedir (Weber ve Weber, 2010). Yönetişim, İngilizce “*Governor*” kelimesine köken olmuştur. “*Governor*” vali, bir kamu kurumu yöneticisi ve otorite sahibi kişi gibi birçok anlama gelebilmektedir. “*Governor*” kelimesinden türeyen “*Governance*” ise günümüzde yönetim kelimesinin tam karşılığı olarak literatürde yer almaktadır (Oxford University Press, 2022).

Yönetişim kavramı, klasik yönetim yaklaşımında var olan hükümet-vatandaş ilişkilerini açıklamada yetersiz kalması sebebiyle bu eksikliği gidermek için geliştirilmiş, dolayısıyla devlet ve yönetimle ilgili ulusal ve ulus üstü aktörleri de sisteme dâhil eden yeni bir kavramsal çerçeve meydana getirilmiştir (Akbaş, 2015: 335).

OECD tarafından yapılan tanımlamada yönetim, bir ülkede var olan ekonomik ve sosyal kaynakların yönetiminde sahip olunan güç ve yetkilerin kullanımı biçiminde ifade edilmektedir (Aktan, 2003: 173). Daha geniş bir anlatımla yönetim; yerel, bölgesel ya da ulusal düzeydeki sosyal, siyasal ve ekonomik konularda mevcut olan yönetsel ve politik karar alma yetkisinin salt kamu sektörünün (özellikle devlet idaresi merkezli) tekeline bırakılmadan; bu politikaların ortaya konulması, uygulanması, denetlenmesi ve sürekliliğinin sağlanması sürecinde doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen merkezi idare (devlet), yerel idareler (il özel idareleri, belediyeler, köyler), kamu kurumları, özel sektör kişileri, sivil toplum kuruluşları (STK) ve hizmet alan diğer kişilerin; politik bir denge içerisinde tüm paydaşlarca karşılıklı olarak, birlikte ve birbirleri ile etkileşim içerisinde kullanıldığı; katılımcı, çoğulcu ve çok merkezli yönetim modelidir (Mecek ve Kocakula, 2019: 196).

Kamu yönetiminde yönetim kavramı, vatandaş-yönetim ilişkisinin yetersizliği görüşüne karşı ortaya çıkan; kamu ile ilgili hususlarda karar alırken yetki kullanımının nasıl gerçekleşeceği ve vatandaşın bu aşamada kendi fikirlerini kararlara nasıl entegre edeceği ile ilgili güç kullanımı olarak nitelendirilir (Kocaoğlu, 2015: 48).

Yönetişim kavramı ilk defa Dünya Bankası'nın 1989 tarihli raporunda “*good governance-iyi yönetim*” olarak yer almıştır. Yönetişim, dünyada yaşanan gelişmeler neticesinde son 30 yılda popüler hale gelmiş ve yönetim kavramının alternatifi olarak alan yazında ve günlük yaşamda geniş kullanım alanı bulmuştur (Eryılmaz, 2021: 57-58).

Yönetişimin Temel Bileşenleri

“İyi yönetim” ile kastedilen; yönetimde katılımcılığın, şeffaflığın ve hesap verebilirliğin yer aldığı; vatandaşların birbirleriyle ve yönetimle etkileşim halinde olduğu, teknolojinin yönetim süreçlerine daha çok entegre edildiği; açık, verimli, ahlak ve erdemi barındıran geniş yelpazeli bir yönetimdir. Yeni yönetsel fikirlerin kamu yönetimine dâhil edilmesiyle birlikte, yönetsel katılmayı geliştiren ve uygulamada kolaylık sağlayan bazı araçların ortaya çıktığı görülmektedir (Kocaoğlu, 2015: 48-56).

Literatürde iyi yönetişimin birbirini tamamlayan başlıca sekiz unsuru bulunduğu belirtilmektedir: Katılımcılık, Hesap Verebilirlik, Cevap Verebilirlik, Şeffaflık, Hukukun Üstünlüğü, Etkinlik, Eşitlik ve Stratejik Vizyon (Özer, 2006: 79). Çalışma kapsamında bahsi geçen bu araçlardan katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik, yönetim ve açık veri çerçevesinde incelenmiştir.

Katılımcılık

Katılma fiili, belirli bir olgu ya da olay karşısında gösterilen duruşları, yaklaşımları, tercihleri, tepkileri, eylemleri ve eğilimleri kapsamaktadır. Çok yönlü ve türde bir eylem olmasına karşın, kamu yönetimi alanındaki karşılığı “*siyasal katılım*” olarak ifade edilmektedir (Mecek ve Yılmaz, 2021: 251). Katılım; “*Kamu politikalarının belirlenmesinde, uygulanmasında ve denetlenmesinde yer alma*” ya da “*iktidarı kullanan kurum ve kişilerin aldıkları kararları etkileme amacına yönelik tüm eylemler*” (Çitci, 1996: 10) şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda vatandaş katılımı, vatandaşların kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında sürece dâhil olarak süreci etkileyebilmesi olarak tanımlanabilir. Vatandaş katılımı, onların devlet ile birbirlerine yakınlaşmalarını sağlamaktadır (Örselli, Bayrakçı ve Karabulut, 2018: 110).

2001 yılından beri Birleşmiş Milletler tarafından üye ülkelerin e-Devlet gelişmişlik düzeyini belirlemek için yaklaşık iki yılda bir yapılan “E-Devlet Gelişmişlik İndeksi”nde, kamu sektörünün şeffaflığının, etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması amacıyla bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının sistematik bir değerlendirmesi yapılmaktadır. Sürdürülen çalışmalar neticesinde 2020 yılında genel sıralamaya bakıldığında ise ilk üçte Danimarka, Güney Kore ve Estonya yer alırken, e-Katılım Endeksi sıralamasında ilk üçte Güney Kore, Estonya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin yer aldığı görülmektedir. Türkiye 2018 yılında 193 ülke arasında 37. Sırada olduğu e-Katılım Endeksi'nde 23. sıraya yükselmiştir. E-Devlet Gelişmişlik İndeksi'nde ise bir önceki yıla ait konumunu koruyarak 53. Sırada yer almıştır (UN E-Government Surveys, 2020).

Şeffaflık

Şeffaflık genel anlamıyla yönetimin gerçekleştirdiği iş ve işlemlerin ortaklar tarafından takip edilebilir ve gözlemlenebilir olması ilkesidir. Geleneksel anlayışa göre gizlilik söz konusuysen yönetim anlayışında “*yönetimde şeffaflık*”, “*idari açıklık*”, “*gün ışığında yönetim*”, “*idari demokrasi*” gibi kavramlar ile kamuoyunun bilgilendirilmesi benimsenmektedir. Örneğin; güvenlik, kişisel veriler dışında kamusal alımlar, ihaleler, projeler, harcamalar, mali ve idari raporlar gibi hususlar bu çerçevede kamuoyuna her zaman açık olmalıdır (Şengül, 2008: 1-2).

Şeffaflık, yapılan işler ve hizmetlerde gizlilik sınırlandırmasını mümkün olan en alt seviyelere indirmenin yanında, bilgi edinme hak ve özgürlüğüne serbestlik tanımıştır. İhtiyaç duyulan her türlü bilgiye siber alanlardan erişilmesi “şeffaf devlet” anlayışını da beraberinde getirecek ve devletle vatandaş arasındaki ilişkileri farklı bir

boyuta taşıyarak “halk için var olan devlet” olgusunun benimsenmesine imkân tanıyacaktır (Kösecik ve Karkın, 2004: 99).

Şeffaflık ve açıklık olguları, bir anlamda kamunun hesap verebilirliğini mümkün kılan altyapıyı sağlamaktadır. Açık ve şeffaf bir yönetimde, kamu haklarının hangi amaçlarla ve yöntemlerle kullanıldığı gibi soruların cevapları bulunmaktadır (Kalkan ve Alparslan, 2009: 32).

Hesap Verebilirlik

Kamu yönetiminde son zamanlarda en fazla kullanılan kavramlardan biri olan hesap verebilirlik, “yönetim kurulu üyelerinin esas itibarıyla anonim şirket tüzel kişiliğine ve dolayısıyla pay sahiplerine karşı olan hesap verme zorunluluğunu” ifade etmektedir (SPK, Kurumsal Yönetim İlkeleri, 2011).

Hesap verebilirlik, esas olarak kişi ya da grupların sorumlu oldukları eylem ve işlemler sebebiyle diğer kişi ya da gruplara açıklama yapması veya cevap vermesi anlamına gelir. 1980’li yılların sonrasında Yeni Yönetim Anlayışı’nın gelişmesiyle hesap verebilirliğe kavramsal olarak çok daha geniş bir perspektifle bakıldığı görülmektedir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 21-22).

Hesap verebilirlik, yetki sahibi kişilerin kullandıkları kaynaklara ilişkin hesap verme yükümlülükleri olarak açıklanır. Örgütlerde yetkili kişilerce sunulan hizmetin kalitesi ve uygun kaynak kullanımının başka bir otoriteye açıklanması yükümlülüğüdür (Balci, 2003).

AÇIK VERİ BAĞLAMINDA YÖNETİŞİMİN ÜLKELER BAZINDA İNCELENMESİ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

Açık Veri-Yönetişim Kavramı İlişkisi

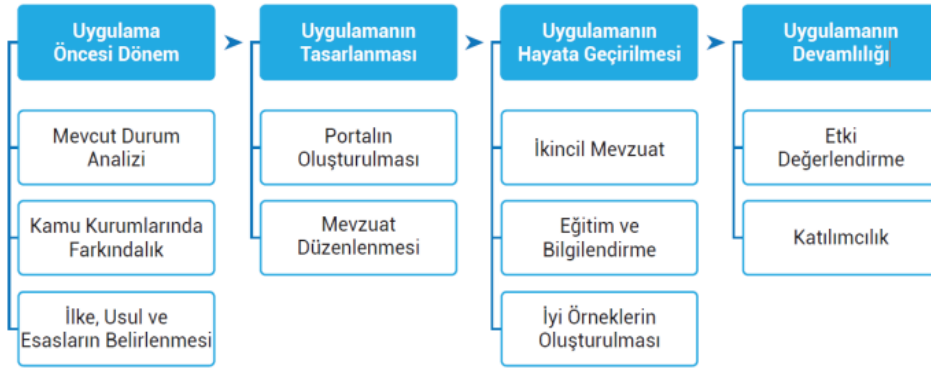
Modern kamu yönetimleri işleyişlerinde teknoloji ile entegre oluşumları tercih etmektedir. Dolayısıyla geleneksel kapalı yönetim anlayışı yerini çoklu iletişime izin veren, açıklık anlayışını benimseyen bir yönetim anlayışına bırakmaya başlamıştır (Eroğlu, 2018).

Açıklık kavramı, 1980’li yıllardan itibaren kamu yönetiminde yer alan hizmetlerde görülmeye başlanmıştır. 1990’lı yıllardan itibaren Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün yönetim konusundaki akademik ve örgütsel çalışmalarının Türkiye dahil birçok ülkede hem literatürde hem de devletin kamu yönetimi uygulamalarında benimsendiği ifade edilmektedir (Karaca ve Özsalmanlı, 2022).

Yeni Kamu İşletmeciliği (YKİ) sayesinde kamu yönetiminde açıklık olgusu ortaya çıkmış, günümüz kamu yönetiminde de ilke olarak benimsenmiştir (Gündoğan, 2022). 1980’lerden itibaren Yeni Kamu İşletmeciliği, var olan problemlerle baş etmede zayıf kalan Klasik Kamu İşletmeciliği’nin önemli bir alternatifi haline gelmiştir. Klasik yönetimin tam tersi ilkeleri barındıran Yeni Kamu İşletmeciliği’nin kamu yönetiminde var olan etkinlik ve verimlilik anlayışı, Klasik Kamu İşletmeciliği’nden farklı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu ilkelere genel olarak bakıldığında (Arıkboğa, 2007: 2):

- Hiyerarşik ve bürokratik yapıdan, yalın bir teşkilatlandırmaya,
- Merkeziyetçilikten, yerinden yönetime,
- Kapalılık, katılık ve kuralcılıktan; açıklık, hesap verebilirlik ve şeffaflığa,
- Kendi başına hareket eden kamu yönetimi anlayışından, özel sektör ile işbirliği içerisinde olan kamu yönetimi anlayışına,
- Bürokrasinin yoğunluğu sebebiyle artan maliyetlerden, tasarruf ve verimliliğe kayan ilkelerin olduğu görülmektedir.

Kamu verisinin açık hale getirilmesi hesap verilebilirliğin artırılmasına, daha kaliteli ve yeni hizmetlerin sunulmasına, operasyon maliyetlerinin düşürülmesine, kamu kurumlarında ve özel sektörde açık inovasyonun teşvik edilmesine olanak sağlayacaktır (Zeleti ve Ojo, 2014). Topçu ve Işık (2019) tarafından oluşturulan modelde, ülkelerin açık devlet verisi uygulamaları ve politikalarıyla uluslararası sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları incelenerek açık devlet verisi politikasını uygulamaya başlayacak olan bir kamu kurumu için tüm süreç yer almaktadır:

Tablo: Model Önerisi

Kamu yönetiminde faaliyetlerin ve harcamaların takip edilmesini kolaylaştırdığından, açık veri, yönetişimin temel ilkelerinden hesap verebilirliği destekleyerek, şeffaflık düzeyini artırıp yolsuzlukların önüne geçilmesine destek olacaktır. Ayrıca hesap verebilirlik, kamu yönetimine katılımın artırılmasını teşvik ederek, demokratik toplumu da destekler (Karaca ve Özsalmanlı, 2022).

Devletlerin Açık Veri Bağlamında Yönetişim Düzeylerinin İncelenmesi

Hükümetler, birçok farklı alanda en büyük veri üretici ve toplayıcılardan biridir. Açık veri girişimlerinin ilk uygulama örneği, 1766'daki "İsveç Bilgi Edinme Kanunu" olup, modern anlamda ilk kez Sir Tim Berners Lee'nin "Web (World Wide Web)" çalışmasına dayanır. Açık veri hakkında dünya genelinde görülen girişimler; 2003 yılında Avrupa Komisyonu'nun "*Kamu Sektörü Bilgilendirme Direktifi (Public Sector Information Directive)*", 2009 yılında ABD Başkanı Barack Hussein Obama'nın "*Açık Veri Girişimleri*", 2011 yılında "*Açık Devlet Ortaklığı (Open Government Partnership)*" ve 2013 yılında hazırlanan "*G8 Açık Veri Sözleşmesi (G8 Open Data Charter)*" şeklinde sıralanabilir (Karaca ve Özsalmanlı, 2022).

Yönetimde açıklık kavramının devlet idaresinde en dikkat çeken örneği İsveç'te görülmektedir. İsveç'te çalışan memurlar kendilerini akvaryumdaki balıklara benzetmektedirler. Bunun sebebi, memurların eylem ve işlemlerinin, tıpkı akvaryumdaki balıkların hareketleri gibi tamamen şeffaf biçimde herkes tarafından görülebilmesidir. İsveç'te kamu kurumları tarafından toplanan vergi beyannamesi gibi birçok belge halka açıktır. Bu açıklık politikasıyla amaçlanan idari ve siyasi sistemi halka karşı daha çok sorumlu hale getirmektir (Eryılmaz, 2021: 374).

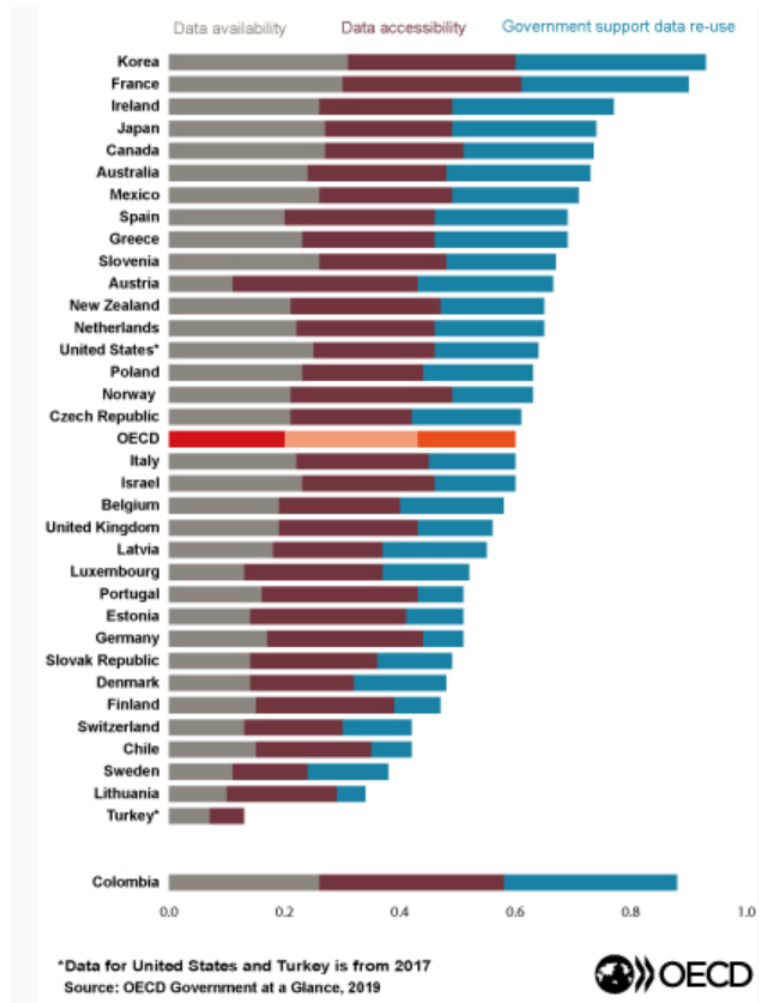
Son yıllarda birçok ülkenin (Finlandiya, Norveç, Danimarka, Kanada, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri vb.) açıklık politikası çerçevesinde devlet verilerini erişime açarak şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerini yönetim süreçlerine dâhil ettikleri görülmektedir. Örneğin ABD'de Vietnam, Watergate vb. olayların yaşanması, yönetimin oluşabilecek güvensizlik ortamını engellemek için tüm yönetim birimlerinde açıklık politikası benimsemesine neden olmuştur (Eryılmaz, 2021: 374-375; Eroğlu, 2018).

Dünyada açık veri kapsamında oluşturulan portalların ilki olarak bilinen Amerika Birleşik Devletleri açık veri uygulaması “data.gov” platformunda; tarım, iklim, enerji, yerel hükümet, denizcilik, denizcilik ve yaşlı-yetişkin sağlığı başlıklarını barındıran toplam 335.221 veri yer almaktadır. Portaldan elde edilen verilere göre, erişim tarihi itibarıyla ABD’nin 48 eyaletinde, 53 ülkenin ise 167 farklı bölgesinde açık veri politikası benimsenerek uygulamaya konulmuştur (Data.gov, 2022).

Amerika Birleşik Devletleri’nden sonra açık devlet portalına 2009 yılında Birleşik Krallık, ardından 2009 yılında Yeni Zelanda, 2010 yılında Norveç, Yunanistan ve Rusya kurmuş oldukları platformlarla katılmışlardır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018: 43).

OECD OURdata (Open, Useful and Re-useable Data-2019) Endeksi, hükümetlerin açık verileri uygulamalarını üç ana başlıkta değerlendirmektedir: Devlet verilerinin açıklığı, kullanılabilirliği ve yeniden kullanılabilirliği:

Tablo: Açık Devlet Verilerine İlişkin OECD OURdata Endeksi, 2019

OURdata Endeksi verilerine bakıldığında ilk üçte yer alan Güney Kore ve Fransa puanı 0,9 ve üzerinde görünmektedir. Üçüncü sırada yer alan İrlanda’nın puanı ise 0.7 üzerindedir. ABD ve Türkiye verileri 2017 yılına aittir. 2019 yılı ortalamasının 0,6 olduğu göz önünde bulundurulduğunda ülkelerin neredeyse yarısının ortalamasının üzerinde olduğu, son üç sırada ise Şili, İsveç ve Litvanya’nın yer aldığı görülmektedir.

Devletlerin açık veri yayınlama ve kullanma şeklinin küresel bir ölçütü olarak ifade edilen Açık Veri Barometresi’nde (Open Data Barometer); Açık Veri Şartı’nı benimseyen ve G20 üyeleri olarak G20 Yolsuzlukla

Mücadele Açık Veri İlkelerini taahhüt eden 30 ülkenin veri setleri 100 puan üzerinden değerlendirilmektedir (Open Data Barometer, 2017):

Ülke	Puan 100 ÜZERİNDEN	Puan Değişikliği İLK BASKIDAN BERİ	Skor Eğilimi GEÇMİŞ SÜRÜMLERDE	hazırlık 100 ÜZERİNDEN	uygulama 100 ÜZERİNDEN	Ortaya Çıkan Etki 100 ÜZERİNDEN
Kanada Ayrıntılara bakınız	76	18 ▲		86	87	55
Birleşik Krallık Ayrıntılara bakınız	76	-4 ▼		83	89	57
Avustralya Ayrıntılara bakınız	75	17 ▲		79	84	62
Fransa Ayrıntılara bakınız	72	17 ▲		84	77	55
Kore Ayrıntılara bakınız	72	25 ▲		82	67	67
Meksika Ayrıntılara bakınız	69	33 ▲		79	67	62
Japonya Ayrıntılara bakınız	68	24 ▲		78	68	58
Yeni Zelanda Ayrıntılara bakınız	68	5 ▲		79	72	52
Amerika Birleşik Devletleri Ayrıntılara bakınız	64	-11 ▼		79	76	37
Almanya Ayrıntılara bakınız	58	2 ▲		76	72	27
Uruguay Ayrıntılara bakınız	56	23 ▲		71	70	28
Kolombiya Ayrıntılara bakınız	52	25 ▲		69	60	28
Rusya Ayrıntılara bakınız	51	10 ▲		62	59	32
Brezilya Ayrıntılara bakınız	50	15 ▲		63	56	30
İtalya Ayrıntılara bakınız	50	8 ▲		61	61	27
Hindistan Ayrıntılara bakınız	48	16 ▲		64	49	32
Arjantin Ayrıntılara bakınız	47	14 ▲		66	56	20
Ukrayna Ayrıntılara bakınız	47	25 ▲		60	52	28
Filipinler Ayrıntılara bakınız	42	19 ▲		54	42	30
Şili Ayrıntılara bakınız	40	2 ▲		54	55	12
Endonezya Ayrıntılara bakınız	37	17 ▲		49	45	17
Güney Afrika Ayrıntılara bakınız	36	14 ▲		50	37	22
Paraguay Ayrıntılara bakınız	34	15 ▲		41	45	15
Çin Ayrıntılara bakınız	31	15 ▲		44	38	10
Kosta Rika Ayrıntılara bakınız	31	1 ▲		48	43	3
Türkiye Ayrıntılara bakınız	31	5 ▲		33	53	7
Panama Ayrıntılara bakınız	30	10 ▲		47	42	0
Guatemala Ayrıntılara bakınız	26	2 ▲		36	37	5
Suudi Arabistan Ayrıntılara bakınız	25	12 ▲		40	32	3
Sierra Leone Ayrıntılara bakınız	22	11 ▲		33	23	10

Tablo: Ülkelerin Açık Veri Barometresindeki Puan Sıralamaları

Yukarıdaki tabloda yer alan puanlamalarda; “verilerin mevcut olup olmadığı, verilere çevrimiçi erişilip erişilemeyeceği, verilerin makine tarafından okunup okunamadığı ve yeniden kullanılabilirliği, ücretsiz olup olmadığı, herhangi bir lisansı olup olmadığı, verilere erişimin kolaylığı, verilerin güncelliği” gibi alt başlıklar ele alınmaktadır. Bu bağlamda ülkelerin barometredeki sıralamasına bakıldığında ilk üç sırada Kanada, Birleşik

Krallık ve Avusturalya yer almakta iken, son sıralarda ise Guatemala, Arabistan ve Sierra Leone ülkeleri görülmektedir. OURdata Endeksi ile karşılaştırıldığında, endekste ilk sırada yer alan Güney Kore, barometrede 5. Sırada yer alırken; Endeks'te 2. Sırada olan Fransa, barometrede 4. Sırada yer almaktadır.

Barometrede puanların elde edilmesini sağlayan veri seti başlıkları ve verilere ait sorular, barometrede ilk sırada yer alan ülke olan Kanada baz alınarak aşağıdaki tabloda verilmiştir:

UYGULAMA															
VERİ KÜMESİ PUANLANDI															
Kanada	90	95	95	75	75	100	80	95	90	80	85	90	60	95	100
Veriler var mı?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Herhangi bir biçimde hükümetten çevrimiçi olarak temin edilebilir mi?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri kümesi makine tarafından okunabilir ve yeniden kullanılabilir biçimlerde sağlanıyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Makine tarafından okunabilir ve yeniden kullanılabilir veriler bir bütün olarak mevcut mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri seti ücretsiz olarak sunuluyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veriler açıkça lisanslanıyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri seti güncel mi?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri seti düzenli olarak güncelleniyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Bu veri kümesi hakkında bilgi bulmak kolay mıydı?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri kümesindeki anahtar öğeler için veri tanımlayıcıları sağlanıyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

Tablo: Veri Kümesine Ait Sorular

Türkiye’de Açık Veri-Yönetişim İlişkisi Üzerine Değerlendirmeler

Türk kamu yönetimi, 2003 yılında 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte otoriter, gizli ve dışa kapalı bir sistem görünümünden uzaklaşarak, Avrupa Birliği’ne uyum süreci ekseninde, saydam bir yönetime doğru değişmeye başlamıştır (Eryılmaz, 2021: 375). Mevcut kalkınma planları, ulusal strateji ve eylem planları incelendiğinde; tüm paydaşları sisteme dahil edecek açık veri çalışmalarının belirlenmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması için açık veri uygulamalarını hayata geçirecek stratejilerin belirlendiği görülmektedir. 11.Kalkınma Planı (2019-2023)’nda “*şeffaflığı, hesap verebilirliği, katılımı arttırmak ve veri temelli yeni hizmetlerin hayata geçirilmesine imkân sağlamak için mahremiyet ilkeleri çerçevesinde devlet verilerinin ulusal bir açık veri portalı oluşturularak paylaşılacağı*” vurgulanmıştır. Ancak yukarıda sözü edilen uluslararası örneklerle benzer şekilde oluşturulmuş merkezi bir veri portalı Türkiye’de henüz bulunmamaktadır (Karaca ve Özsalmanlı, 2022).

2018 yılında yayınlanan “1 No’lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkındaki Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile kurulan Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi’nin görevleri arasında “*Kamu verisinin paylaşılması amacıyla ulusal Açık Veri Portalını kurmak ve işletmek, kamu kurumlarının Portala veri aktarımına ilişkin usul, esas ve standartları belirlemek*” maddesi bulunmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018: 287).

Türkiye’de Açık Veri İlkeleri’ne uygun çalışan en iyi kurum olarak “Türkiye İstatistik Kurumu” gösterilebilir. Resmi İstatistik Programı (RİP) kapsamında ulusal istatistik ve veri setlerinin belirlenen standartlarda hazırlanması ve yayınlanmasına yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Kara ve Cömert, 2019).

Özellikle Covid-19 Pandemi sürecinde daha da hız kazanan açık veri ve açık devlet verisi girişimleri çerçevesinde; 21 Mart 2020 tarihinde “Türkiye COVID-19 Pandemi İzleme Ekranı (TURCOVID19)” hayata

geçirilmiştir. TURCOVID19, Türkiye’deki Covid-19 pandemisiyle ilgili epistemolojik verilerin erişime açıldığı, ücretsiz, kâr amacı gütmeyen çevrimiçi bir platformdur (TURCOVID19, 2022).

OURdata Endeksi 2017 verileri incelendiğinde, Türkiye’de, verilerin açıklık, faydalılık ve yeniden kullanılabilirlik bakımından skoru 0.1’dir (OECD, 2019: 19-22). 2019 yılı ortalamasının 0,6 olduğu göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’nin ortalamanın altında kaldığı görülmektedir. Açık Veri Barometresi’nde ise Türkiye 31 skor ile 26. sırada yer almaktadır (Open Data Barometer, 2017). Açık Veri Barometresi’nde yer alan veri kümesi ve veri setlerine ilişkin aşağıdaki tabloda yer alan puanlama, Türkiye’deki açık veri-yönetişim ilişkisi üzerine değerlendirme yapmak için uygun bir kaynak oluşturmaktadır:

PUANLANAN VERİ KÜMESİ	Harita Verileri	Arazi Mülkiyet Verileri	Ayrıntılı Nüfus Sayım Verileri	Ayrıntılı Devlet Bütçesi	Devlet Harcamalarına İlişkin Ayrıntılı Veriler	Şirket Tescilli	Mevzuat	Toplu Taşınma Tarifeleri	Uluslararası Ticaret Verileri	Sağlık Sektörü Performansı	İlk/Ortaöğretim Performans Verileri	Suç İstatistikleri	Ulusal Çevre İstatistikleri	Ulusal Seçim Sonuçları	Kamu Sözleşmeleri
TÜRKİYE	30	65	80	65	5	35	50	50	65	60	60	60	60	65	50
Veriler var mı?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Herhangi bir biçimde hükümetten çevrimiçi olarak temin edilebilir mi?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri kümesi makine tarafından okunabilir ve yeniden kullanılabilir biçimlerde sağlanıyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Makine tarafından okunabilir ve yeniden kullanılabilir veriler bir bütün olarak mevcut mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri seti ücretsiz olarak sunuluyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veriler açıkça lisanslanıyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri seti güncel mi?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri seti düzenli olarak güncelleniyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Bu veri kümesi hakkında bilgi bulmak kolay mıydı?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Veri kümesindeki anahtar öğeler için veri tanımlayıcıları sağlanıyor mu?	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

Tablo: Açık Veri Barometresi Ülke Detayı (Türkiye)

Eroğlu (2018) tarafından Aralık 2016-Şubat 2017 tarihleri arasında 21 kurumda (Cumhurbaşkanlığı, TBMM, Başbakanlık ve Bakanlıklar, TÜİK ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü) gerçekleştirilen, Türkiye’de açık devlet uygulamalarında açık devlet verilerine yönelik teknik koşulların betimlenmesi ve karşılaşılan sorunların nedenlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Açık devlet verisi hizmetleri yürütülme durumu	Sayı	%
Evet	12	57,1
Kısmen	7	33,3
Hayır	2	9,5

Tablo: Kurumlarda açık devlet verisi yürütülme durumu

Yukarıda yer alan tabloya bakıldığında katılımcı kurumların yaklaşık 2/3’ünün kurum bünyelerinde “açık devlet verisi” hizmeti yürüttükleri görülmektedir.

Amaçlar/Önem Düzeyi	1. Sırada Önemli		2. Sırada Önemli		3. Sırada Önemli		4. Sırada Önemli		5. Sırada Önemli		6. Sırada Önemli		7. Sırada Önemli	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Devletin açıklığının artırılması	6	30	3	15	3	15	5	25	1	5	1	5	1	5
Devletin şeffaflığının artırılması	4	20	6	30	4	20	3	15	2	10	1	5	0	0
Kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkin bir şekilde sunumunun sağlanması	7	35	3	15	6	30	2	10	1	5	1	5	0	0
Devlet verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımı aracılığıyla kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması	2	10	5	25	4	20	2	10	6	30	1	5	0	0
Ekonomik değer yaratmak	2	10	1	5	0	0	5	25	4	20	1	5	7	35
Yönetimlere katılımın artırılması	0	0	0	0	1	5	1	5	3	15	11	55	4	20
Karar verme süreçlerinde kamu ile devlet arasında iş birliğinin artırılması	1	5	0	0	2	10	2	10	3	15	4	20	8	40

Tablo: Açık devlet verilerinin önem sırası

Kurumlara göre açık devlet verilerinin önem sırası incelendiğinde; kurumların 1/3'ü “açık devlet verisinin kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkin bir şekilde sunumunun sağlanması” amacını birinci sırada önemli olarak görmektedir. Kurumlarda önem sırasını ikinci olarak “devletin şeffaflığının artırılması”, üçüncü olarak ise “kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkin bir şekilde sunumunun sağlanması” yer almaktadır. Kurumlar son sırada ise “açık devlet verisinin karar verme süreçlerinde kamu ile devlet arasında işbirliğinin artırılması” amacının önemli olduğunu belirtmiştir.

Alt yapı olanakları/ Yeterlilik durumu	1	2	3	4	5	$\bar{x}$	σ	
Bilgisayar ve donanım altyapısı	s	1	0	2	15	3	3,90	0,83
	%	4,8	0	9,5	71,4	14,3		
Bilgi sistemleri ve yazılım olanakları	s	1	7	4	8	1	3,05	1,07
	%	4,8	33,3	19	38,1	4,8		
Bilgi güvenliği teknik altyapısı	s	1	0	11	7	2	3,43	0,87
	%	4,8	0	52,4	33,3	9,5		
Veri depolama altyapısı	s	1	3	5	7	5	3,57	1,16
	%	4,8	14,3	23,8	33,3	23,8		
İnternet ve bilgi erişim altyapısı	s	0	0	1	13	7	4,29	0,56
	%	0	0	4,8	61,9	33,3		

1: Çok yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Kısmen Yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Tablo: Kuruma ait verilerin kamuya açılmasını içeren açık devlet uygulamalarına yönelik mevcut altyapı olanakları

Çalışma kapsamında kuruma ait verilerin kamuya açılmasını içeren açık devlet uygulamalarına yönelik mevcut altyapı olanakları değerlendirildiğinde, kurumların %71,4'ünün bilgisayar ve donanım altyapısı, %61,9'unun internet ve bilgi erişim altyapısı kapsamında kendilerini yeterli gördükleri anlaşılmaktadır.

Genel olarak çalışmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında Türkiye'de açık devlet verilerinin bazı kurumlarca kullanıma sunulduğu, ancak bu kurumların çoğunun bu alanda bir stratejiye veya yasal düzenlemeye sahip olmadığı ve ulusal bir ortak platformun henüz oluşturulmadığı görülmektedir. Kurumlarda açık devlet verilerinin toplanması, ayıklanması ve yönetimi gibi organizasyonel süreçlerin yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde kurumların açık devlet verisi ile ilgili düzenleme ve uygulama modellerine ihtiyaç duydukları ifade edilmektedir (Eroğlu, 2018).

Türkiye'de açık devlet verileri konusundaki girişim ve ilerlemeler incelendiğinde verilerin açılmasına ilişkin atılımların altyapı ve yasal düzenleme bakımından yetersiz kaldığı, strateji ve eylem planlarında bu hedefe yönelik adımlar atılması ve yasal düzenlemelere gidilmesi gerektiği düşünülmektedir.

SONUÇ

Geçmişle kıyaslandığında günümüzde sahip olunan veri ve bilgi birikiminin büyük avantaj olduğu söylenebilir (Çakırel, 2021:3). Bilhassa etkisi en çok hissedilen 1990'lı yıllardan beri bilginin ve verinin yaşamın tüm alanlarına dokunan değiştirici ve dönüştürücü etkisi ile karşılaşmakta, bu dalga kamu yönetimlerinin örgüt yapısına ve fonksiyonel işleyişine de nüfuz etmektedir (Karaca ve Özsalmanlı, 2022).

Açık hükümetin vatandaş güveni oluşturmak için kritik öneme sahip olduğu; kamu sektörü bütünlüğü ve yolsuzlukla mücadele, kamu sektörü modernizasyonu, yurttaşlık özgürlüğü, dijital hükümet, kamu alımları ve kamu sektörü inovasyonu dahil olmak üzere çeşitli alanlarda farklı politika sonuçlarına ulaşılmasına önemli bir katkı sağladığı ifade edilmektedir. Ayrıca; paydaş katılımının hükümetin hesap verebilirliğini artırdığı, vatandaşların yetkilendirmesini ve kararlar üzerindeki etkisini genişlettiği, sivil kapasite oluşturduğu, politika oluşturma için kanıt tabanını iyileştirdiği, uygulama maliyetlerini azalttığı ve politika oluşturma ve hizmet sunumunda yenilik için daha geniş ağırlardan yararlandığı sonucuna ulaşılabilir. İyi yönetim bağlamında ülkelerin; demokrasi, güven ve kapsayıcı büyüme için bir katalizör olarak açık hükümetin rolünü giderek daha fazla benimsediği görülmektedir. Açık hükümet ilkeleri (şeffaflık, dürüstlük, hesap verebilirlik ve paydaş katılımı vb.), tüm dünyada kamu görevlileri ve vatandaşlar arasındaki ilişkiyi değiştirerek daha dinamik, yarar sağlayan ve karşılıklı güvene dayalı hale getirmektedir (Açık Hükümet Konsey Tavsiyesi, OECD, 2017).

Devlet verilerinin açık olması, şeffaflık ve hesap verebilirlik faktörlerini etkilerken; belirli veri setlerinin yayınlanması, paydaşları yenilikçi hizmetler oluşturmaya ve ekonomik büyümeyi desteklemeye teşvik edebilmektedir (Attard, vd. 2016). Çalışma kapsamında yönetişimin unsurlarından üç tanesi (katılımcılık, şeffaflık, hesap verebilirlik) ele alınmış olup, şeffaflık ve açık veri ilişkisi üzerinde durulmuştur. Yönetişimin diğer unsurlarının da açık veriyle olan ilişkisi ve sağlayacağı katkıya dair bulgular elde edilebilir.

Bu çalışma çerçevesinde yapılan araştırmalarda, uluslararası düzeyde açık devlet verileri kapsamında ülkelerin farklı olgunluk düzeylerinde uygulamalarının bulunduğu, Türkiye'de ise açık devlet verilerine ilişkin çalışmaların henüz başlangıç evresinde olduğu görülmüştür. Mevcut durum incelendiğinde, stratejik ve eylem planlarında açık verilerin ve açık devlet uygulamalarının gerçekleştirilmesine ilişkin ifadelerin yer aldığı ancak bu konuyla ilgili girişimler yetersiz kaldığından, açık veri ve açık devlet verileri ile ilgili hukuki ve siyasi düzenlemelerin yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Ulusal seviyede açık veri portalı oluşturulması halinde veri kapsamının belirlendiği uygulama senaryoları çerçevesinde veri temaları belirlenmeli ve bu kapsamda ihtiyaç duyulan altyapı geliştirilmelidir (Kara ve Cömert, 2019).

KAYNAKÇA

- Akbaş, İ. (2015). Bölgesel Kalkınma'da Yönetişim Kavramı. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2), 333-354.
- Aktan, C. (2003). Değişim Çağında Devlet, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Altun, T., Şahin, F., Öztaş, N. (2017). Kamu Politikalarının Belirlenmesi Ve Uygulanmasında Büyük Veri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (Kayfor 15 Özel Sayısı), 2021-2044.
- Arıkboğa, E. (2007). Türk Yerel Yönetim Sisteminde Reform ve Yeni Kamu Yönetimi. Kamu Yönetimi Yazıları, 42-70.
- Atan, S. (2016). Veri, Büyük Veri Ve İşletmecilik. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 19(35), 137-154.
- Attard, J., Orlandi, F., Auer, S. (2016). Value Creation on Open Government Data. 2016 49th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS).
- Ayers, D. (2007). Evolving the link. IEEE Internet Computing 11(3), 94-95.
- Balcı, A. (2003) "Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik Anlayışı", Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, Seçkin Yayınevi, Ankara, s:129.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, (2018). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf>. adresinden 30.11.2022 tarihinde erişildi.
- Çakırel, Y. (2016). İşletmelerde Büyük Veri. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-detay&Alan=&Id=AWZ7sjMXHDbCZb_mQ05c adresinden 18.11.2022 tarihinde erişildi.
- Çakırel, Y. (2021). Dijital Dönüşümün Sektörel Analizleri. Nobel Yayınları, 1. Basım.
- Çelik, S. (2018). Büyük Veri. Gece Kitablığı, Ankara.
- Çitci, O, (1996), Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt.5, Sayı.16.
- Çolak, Y. (2017). Kamu Verisinin Paylaşılması: Dünyada ve Türkiye'de Açık Veri. Planlama Uzmanlığı Tezi (Yayımlanmamış).
- Doğan, K., Arslantekin, S. (2016). Büyük Veri: Önemi, Yapısı Ve Günümüzdeki Durum. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 56(1), 15-36.
- yönetişEroğlu, Ş. (2018). Açık Devlet Yaklaşımında Açık Devlet Verisi: Belge Yönetimi Kapsamında Bir Değerlendirme. Bilgi Dünyası. <https://asosindex.com.tr/index.jsp?modul=articles-page&journal-id=1785&article-id=298681> adresinden 18.11.2022 tarihinde erişildi.
- Eryılmaz, B. (2021). "Kamu Yönetimi". Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar, Politikalar. Umuttepe Yayınları, 14. Baskı, Kocaeli.
- Eryılmaz, B., Biricikoğlu, H. (2011). Kamu yönetiminde hesap verebilirlik ve etik. İş Ahlakı Dergisi, 4(7), 19-45.
- Geiger, C.P. ve Lucke, J. V. (2012). Open government and (Linked) (Open) (Government) (Data): Free accessible data of the public sector in the context of open government. JeDEM, 4(2), 265-278. <https://jedem.org/index.php/jedem/article/download/143/115> adresinden erişildi.
- Gray, J. (2009). Jim Gray On Escience: A Transformed Scientific Method. In T. Hey, S. Tansley, & K. Tolle, The Fourth Paradigm: Data-Intensive Scientific Discovery. Washington: Microsoft Research, XXVI-XXXI.

Gündoğan, Y. S. (2022). Türk Kamu Yönetiminde Açık Veri Uygulamaları Ve Yerel Yönetimlerin Açık Veri Portallarının İncelenmesi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Gürdal, G. (2014). Açık Veri-Açık Erişim: Dünya ve Türkiye. Bilişim Dergisi, 42 (169), 104-109.

Hamilton, B. A. (2015). The Field Guide to Data Science, 126. Retrieved from papers3. publication/uuid/1941BECE-325A-45B6-B10C-5A850FA5D609.

Kalkan, A., & Alparslan, A. M. (2009). Şeffaflık, İletişim ve Hesap Verebilirliğin Yerel Yönetim Başarılarına Etkileri. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 1(1), 25-40.

Kara, G., Cömert, Ç., (2019), Uluslararası Düzeyde Açık Veri Girişimlerinin İncelenmesi, TMMOB 6. Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi, Ankara

Karaca, Y., Özsalmanlı, A. Y. (2022). Kamu Yönetiminde Açık Veri Yönetimi ve Şeffaflık: ABD ve İngiltere Uygulamaları. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(1), 121-140.

Kocaoğlu, M. (2015). Yerel Yönetimlerde Katılım ve Kültür, Katılımcı Yerel Yönetim Anlayışının Kültürel Temelleri, Çizgi Kitabevi, Konya.

Kocaoğlu, M., Usta, S. (2021), Kurumsal Bilgi Yönetimi, Teknolojik Eğilimler. Eğitim Yayınları, Konya.

Kösecik, M., Karkın N. (2004), E-Devlet: Amaçlar, Sorunlar ve Uygulamalar, Kamu Yönetimi (Ed: Abdullah Yılmaz, Mustafa Ökmen), Gazi Kitabevi, Ankara.

McAfee, A., Brynjolfsson, E. (2012). Big Data:The Management Revolution, Harvard Business Review, pp. 60-68. <https://hbr.org/2012/10/big-data-the-management-revolution/ar> adresinden erişildi.

Mecek, M., Kocakula, Ö. (2019), E-Devlet ve E-Yönetişimde İdari, Siyasi ve Etik Sorunlar, E-Yönetişim: Kavramsal/Kuramsal Çerçeve, Ülke İncelemeleri ve Türkiye'ye Yansımaları (Ed. B. Parlak, K. C. Doğan), Beta Yayınları, İstanbul, 195-230.

Mecek, M., Yılmaz, V. (2021), Postmodern Kamu Yönetimi Ekseninde Yerel Yönetişim ve Katılım, Postmodern Kamu Yönetimi (Ed. B. Parlak, K. C. Doğan), Nobel Yayınları, Ankara, 231-273.

OECD Principles of Corporate Governance, (2004). <https://spk.gov.tr/data/61e87f0b1b41c611a4c53a90/1b47cbfdf0bed2552471ad0ff6dd342e.pdf> adresinden 04.12.2022 tarihinde erişildi.

Open Data Barometer, (2017). https://opendatabarometer.org/?_year=2017&indicator=ODB adresinden 30.11.2022 tarihinde erişildi.

Open Data Barometer, Country Detail, Turkey, https://opendatabarometer.org/country-detail/?_year=2017&indicator=ODB&detail=TUR. adresinden 01.12.2022 tarihinde erişildi.

Open Government Data Principles. (2007). Open government data principles. <https://public.resource.org/8> adresinden 22.11.2022 tarihinde erişildi.

Open Government Partnership, (2021). Open Government Members, <https://www.opengovpartnership.org/members/> adresinden 30.11.2022 tarihinde erişildi.

Open Knowledge Foundation, <https://opendefinition.org/> adresinden 03.12.2022 tarihinde erişildi.

Open, Useful and Re-usable Data (OURdata) Index: 2019- Policy Paper <https://www.oecd.org/gov/digital-government/policy-paper-ourdata-index-2019.htm> adresinden 30.11.2022 tarihinde erişildi.

Oxford Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/governor> adresinden 15.11.2022 tarihinde erişildi.

Örselli E., Bayrakçı E., Karabulut N. (2018), E-Demokrasiyi E-Katılım Üzerinden Okumak: Kavramsal Bir Analiz, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*.

Recommendation of the Council on Open Government, OECD Legal Instruments, (2017).
https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0438#_ga=2.37822115.1251313301.1554450220-751648841.1537891795 adresinden 30.11.2022 tarihinde erişildi.

S. K. Aikins, D. Krane, (2010). “Are Public officials obstacles to citizencentered e-government? An examination of municipal administrators’ motivations and actions,” *State Local Gov. Rev.*, vol. 42, no. 2, pp. 87– 103.

Sermaye Piyasası Kurulu, Kurumsal Yönetim İlkeleri, (2011).
<https://spk.gov.tr/data/61e87f0b1b41c611a4c53a90/2fb4947cb75a159d431a0ed205cdbc7c.pdf> adresinden 23.11.2022 tarihinde erişildi.

Şengül, R. (2008). *Bilişim Çağında Şeffaf Yönetim*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2018). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), E-Devlet Hizmetlerinin Geliştirilmesi Çalışma Gurubu Raporu*, Yayın No: 2986, Ankara.

Talan, T., Aktürk, C. (2021). “Bilgisayar Bilimlerinde Teorik ve Uygulamalı Araştırmalar.” İstanbul.

Tauberer, J. (2014). *Open government data: The book* (2. bs.). <https://opengovdata.io> adresinden 30.11.2022 tarihinde erişildi.

Topcu, A. E., Işık, A. (2019). Açık Devlet Verisi Süreçlerine Dair Bir Model Önerisi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (17), 833-843.

TURCOVID19, (2021). *Türkiye COVID-19 Pandemi İzlem Ekranı*, <https://turcovid19.com/> adresinden 02.12.2022 tarihinde erişildi.

U.S. Government’s Open Data, <https://data.gov/open-gov/> adresinden 30.11.2022 tarihinde erişildi.

UK Open Government, <https://www.data.gov.uk/> adresinden 30.11.2022 tarihinde erişildi.

UN E-Government Surveys, (2020).
[https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20\(Full%20Report\).pdf](https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20(Full%20Report).pdf) 24.11.2022 tarihinde erişildi.

W3C Interest Group Note. (2009). *Publishing open government data*. <http://www.w3.org/TR/govdata/> adresinden erişildi.

Weber, R. H., Weber, R. (2010). *Internet of Things: Legal Perspectives*, vol. 49. S. 69.

Yılmaz, V., Mecek, M. (2021), *Kavram ve Kuramsal Açından Türkiye’de Dijital Kamu Yönetimi ve Dönüşümü, Kamu Yönetiminde Değişim Olgusu: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar* (Ed. B. Akıncı), Nobel Yayınları, Ankara, 103-137.

Zeleti T., Ojo A. (2014) “Capability Matrix for Open Data”. Working Conference on Virtual Enterprises (PROVE), Amsterdam, Netherlands.